

12. ULAŖTIRMA VE HABERLEŖME ŖÛRASI

HABERLEŖME ÇALIŖMA GRUBU

SEKTÖR ÖNGÖRÜ RAPORU

-

GÖREV MATRİSİ BAŖLIKLARI

2.1.Sabit HaberleŖme Hizmetleri, Fiber ve GeniŖbant

4.1. Sabit HaberleŖme Hizmetleri, Fiber ve GeniŖbant

TELKODER GörüŖleri

KOORDİNATÖR

Yavuz Ŗahin

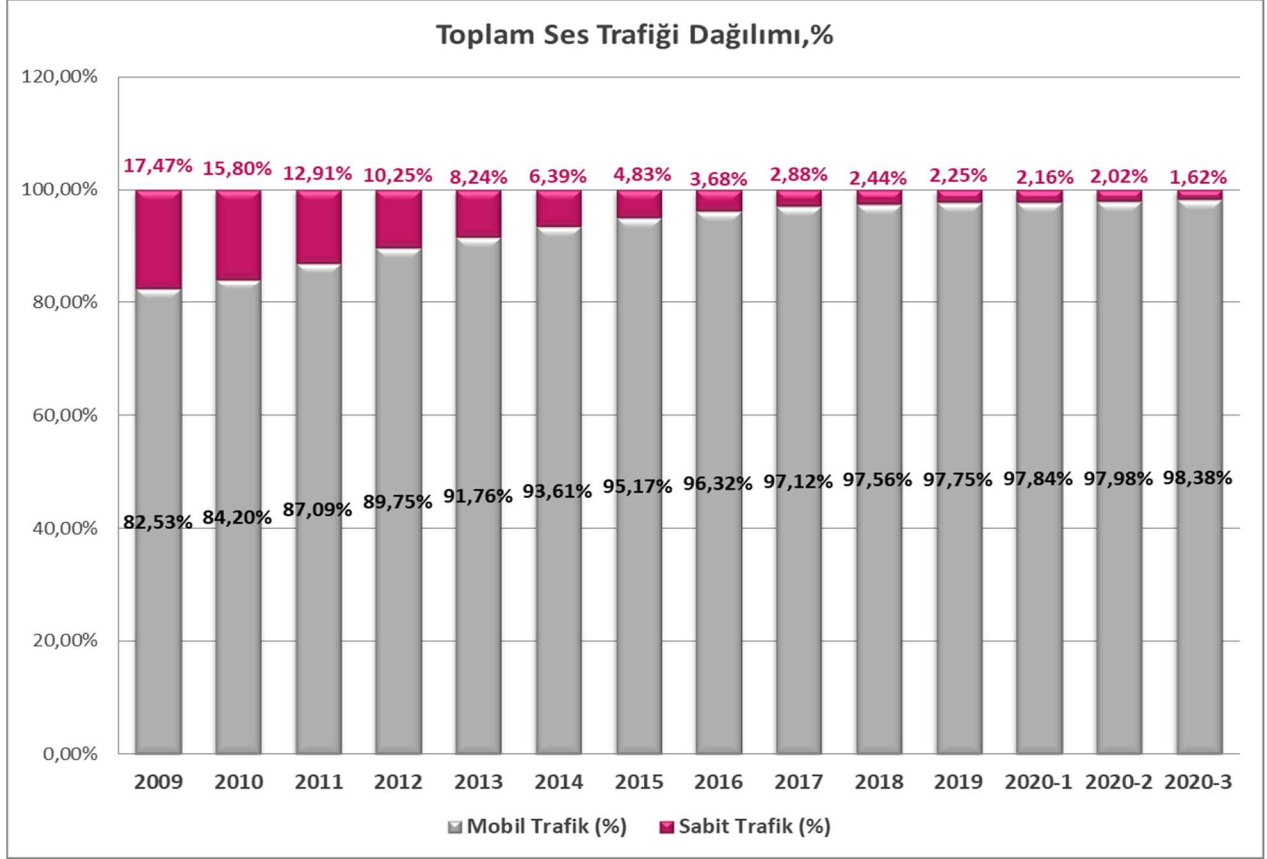
2.1.Sabit Haberleşme Hizmetleri, Fiber ve Genişbant

Sabit Ses Hizmetleri

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından üçer aylık periyotlarla yayımlanan Pazar Verileri Raporunun sonuncusunda (2020-3. Çeyrek), 12.300.390 sabit telefon abonesi bulunan Türkiye’de yaygınlık oranı yaklaşık %14,8 olarak hesaplanmıştır.

Sabit ses hizmetlerinde rekabet durumu incelendiğinde, BTK 2020 3. Çeyrek Raporu’na göre, STH işletmecilerinin ve Türk Telekom’un toplam gelire göre pazar paylarının söz konusu dönemde sırasıyla %19 ve %81 olarak gerçekleşmiş olduğu yer almaktadır. STH işletmecilerinin arasında yer alan ve tamamı Türk Telekom’a ait olan TTNET’in payının çıkarılması neticesinde sabit ses hizmetleri pazarında gerçek rekabeti ortaya koyan alternatif işletmecilerin Pazar payının %14,7 olduğu görülmektedir. Söz konusu rakam, sabit ses pazarında etkin rekabetin bulunmadığını açıkça göstermektedir.

Toplam trafik hacmine bakacak olursak, Toplam ses trafiği içindeki sabit ses trafiği oranının 2009 yılından bu yana ciddi biçimde düşmekte olduğu görülmektedir. BTK 2020 3. Çeyrek verileri kullanılarak hesaplanan “Telkoder Sektör Takip Raporu”na göre 2009 yılında toplam trafiğin %82,5’i mobil, %17,4’ü sabit ses iken 2020 yılı üçüncü çeyrek sonunda sabit ses trafiğinin oranı %1,62’ye düşmüş olduğu görülmektedir.

Yaklaşık son beş yılda tüm dünyada sabit ses miktarlarının düşmesi genel bir eğilim olmakla birlikte, Türkiye’de sabit ses trafiğindeki, hiçbir ülkede yaşanmayan, söz konusu hızlı düşüşün en önemli sebebinin yukarıda yer alan alternatif işletmeci Pazar verilerinden de anlaşılacağı gibi pazarda etkin rekabetin bulunmaması olduğu değerlendirilmekte olup bu hızlı düşüşün mutlaka incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

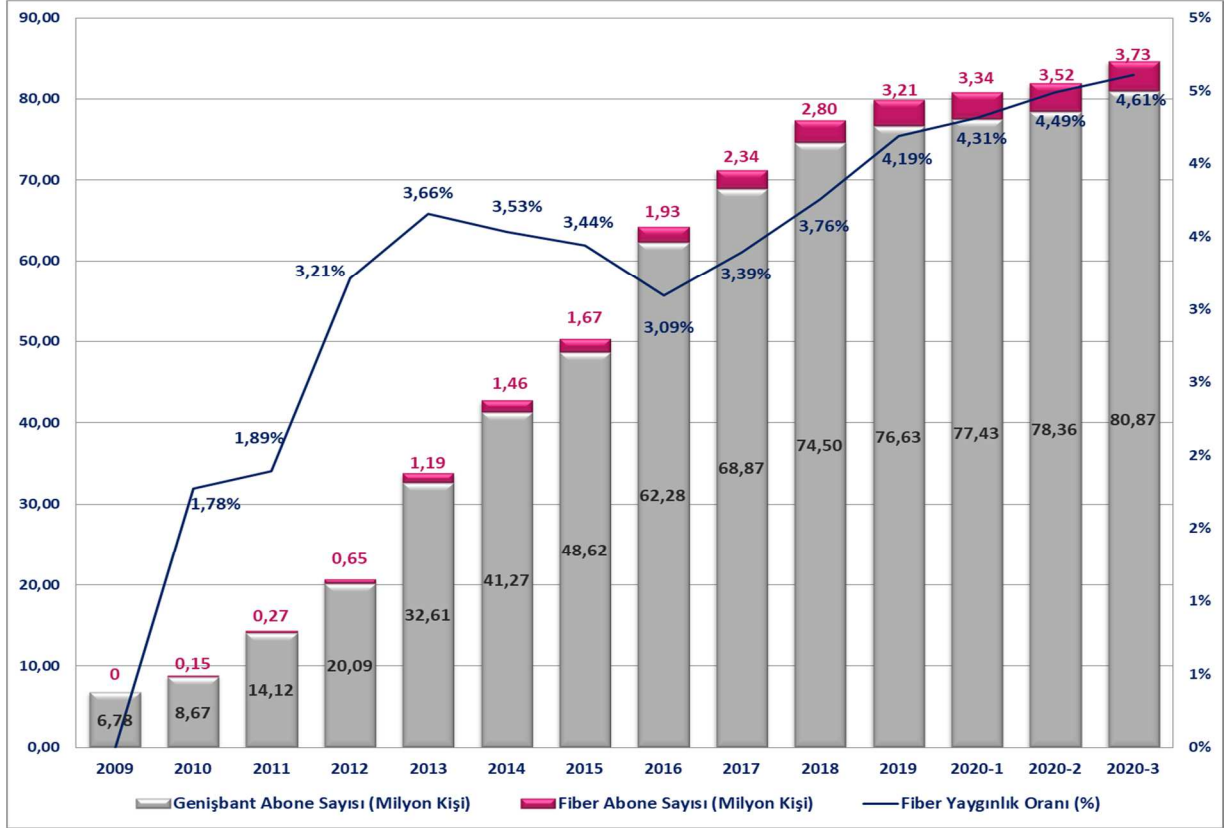
Sabit Genişbant Hizmetleri ve Fiber

BTK 2020 3. Çeyrek Pazar Verileri Raporu’na göre genişbant internet abone sayısının 2020 yılı üçüncü çeyreğinde 80,9 milyona ulaştığı görülmektedir.

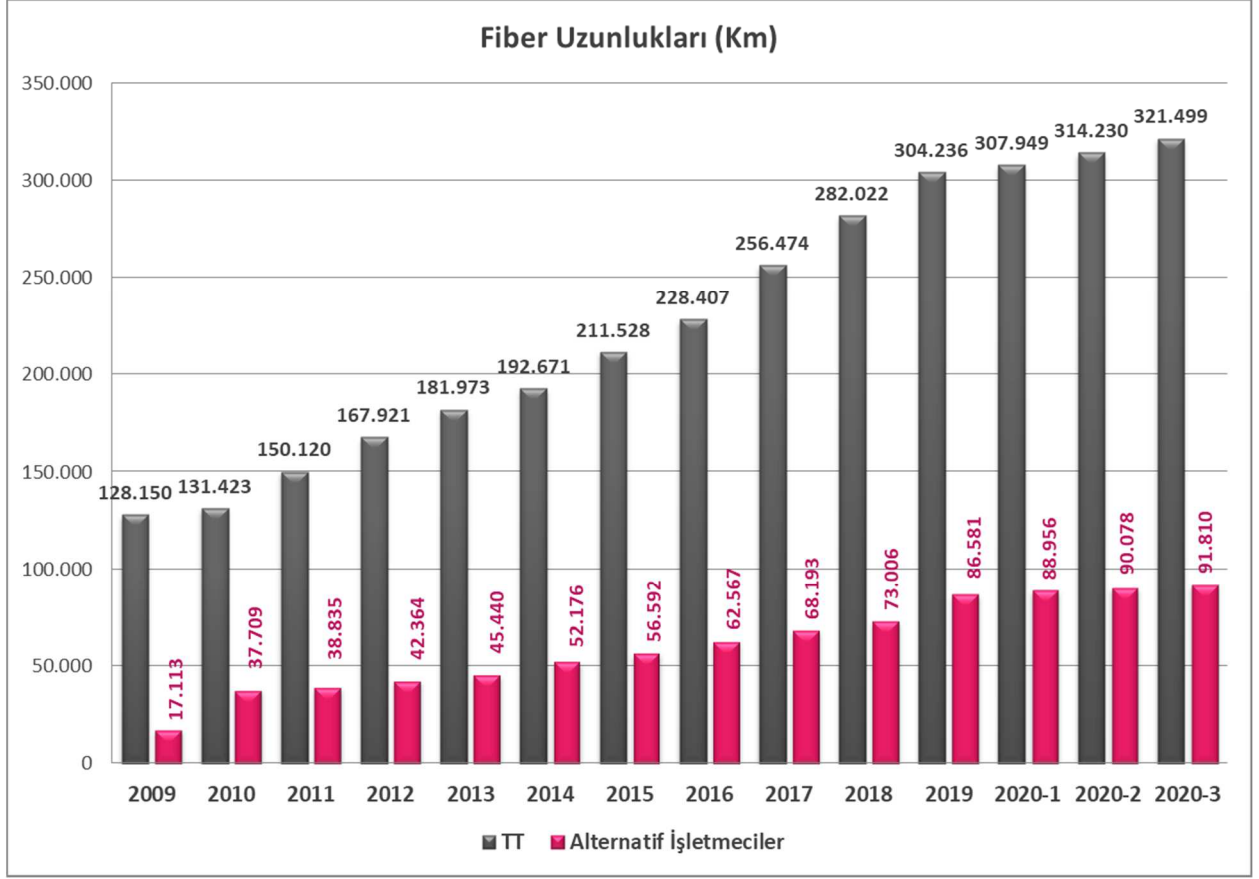
Sabit genişbant pazarında rekabet durumuna bakılacak olursa, tamamı Türk Telekom’a ait olan TTNET’in toplam gelire göre Pazar payının %64,73 olduğu görülmektedir. Serbestleşmenin üzerinden geçen yaklaşık 20 yıllık süreçte sabit genişbant hizmetlerinde de etkin rekabetin sağlanamamış olduğu dikkat çekmektedir.

Aşağıda, BTK 2020 3. Çeyrek Pazar Verileri Raporu’nda belirlenen rakamlarla hesaplanan TELKODER Sektör Takip Raporu’nda yer verilen grafikte, toplam genişbant abone sayısı ve bu sayı içerisinde fiber abone sayısı ve oranı yer almaktadır. Buna göre 2019 sonunda %4,19

olan fiber abone oranı 2020 üçüncü çeyrek sonunda %4,61 olarak belirlenmiştir. Özellikle 2017 yılından itibaren son üç yıl içinde hem genişbant abone sayısında hem de fiber yaygınlık oranında önemli sayılabilecek bir artış yaşanmadığı gözler önüne serilmektedir.

Aşağıda, BTK 2020 3. Çeyrek Pazar Verileri Raporunda tespit edilen rakamları esas alarak hazırlanan TELKODER Sektör Takip Raporu'nda yer alan grafikte, 2009 yılından bugüne fiber altyapı uzunluklarına yer verilmektedir. Buna göre, 2019 sonunda 390.817 km olan toplam fiber uzunluğu, 2020 üçüncü çeyrek sonunda 413.309 km olarak belirlenmiştir. Abone sayısı ile benzer şekilde fiber km uzunluklarının da 2017 yılından itibaren önemli ölçüde artmadığı anlaşılmaktadır.

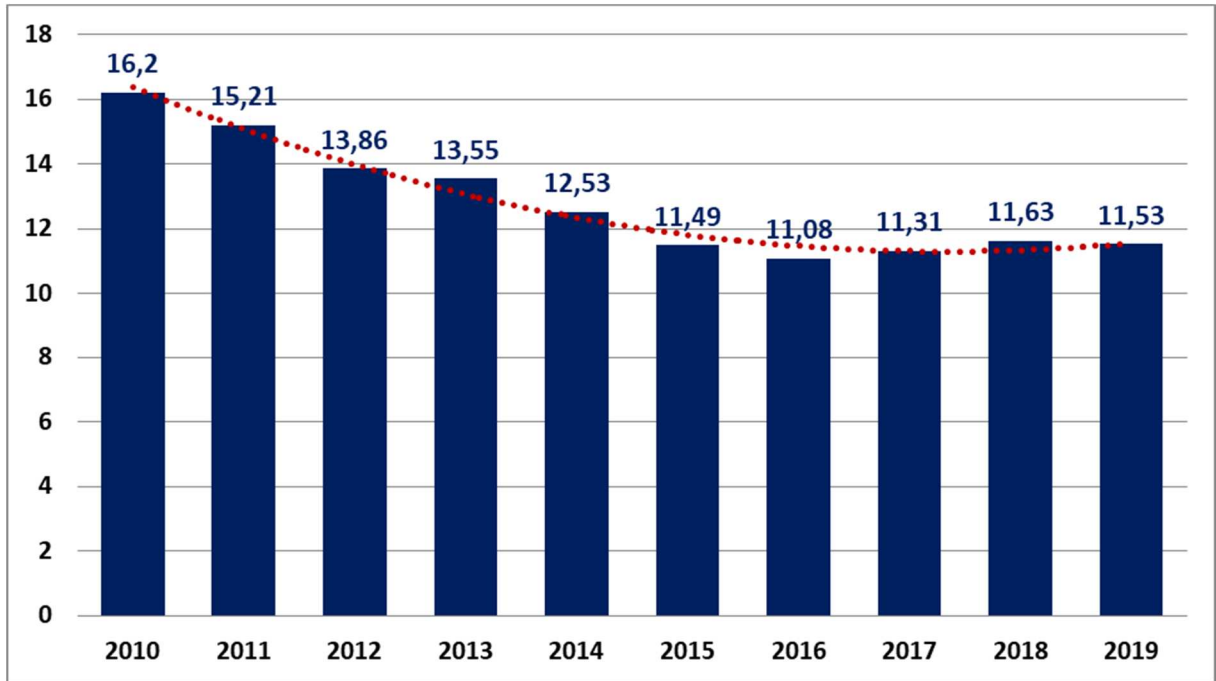
Önümüzdeki süreçte hayata geçecek olan 5G projesi için gerekse pandemi süreci ile birlikte ciddi boyutlarda artan talep nedeni ile yüksek hızlı sabit genişbant hizmetlerinin, yakın gelecekte söz konusu talebi karşılamaktan uzak olduğu anlaşılmaktadır. Gerekli düzenlemelerin ve yatırımlar önündeki engellerin hayata geçirilmemesi durumunda yine yakın dönemde fiber genişbant hizmetlerinde darboğaz yaşanması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle, tüm ülke çapında, yaygın olarak fiber genişbant şebekesinin kurulumu önünde yer alan engellerin hızla ortadan kaldırılması ve ülkemizin Dünya standartlarını yakalayabilmesi için bu amacın ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde sağlam politikalara dayandırılarak hızla hayata geçirilmesinin elzem olduğu değerlendirilmektedir.

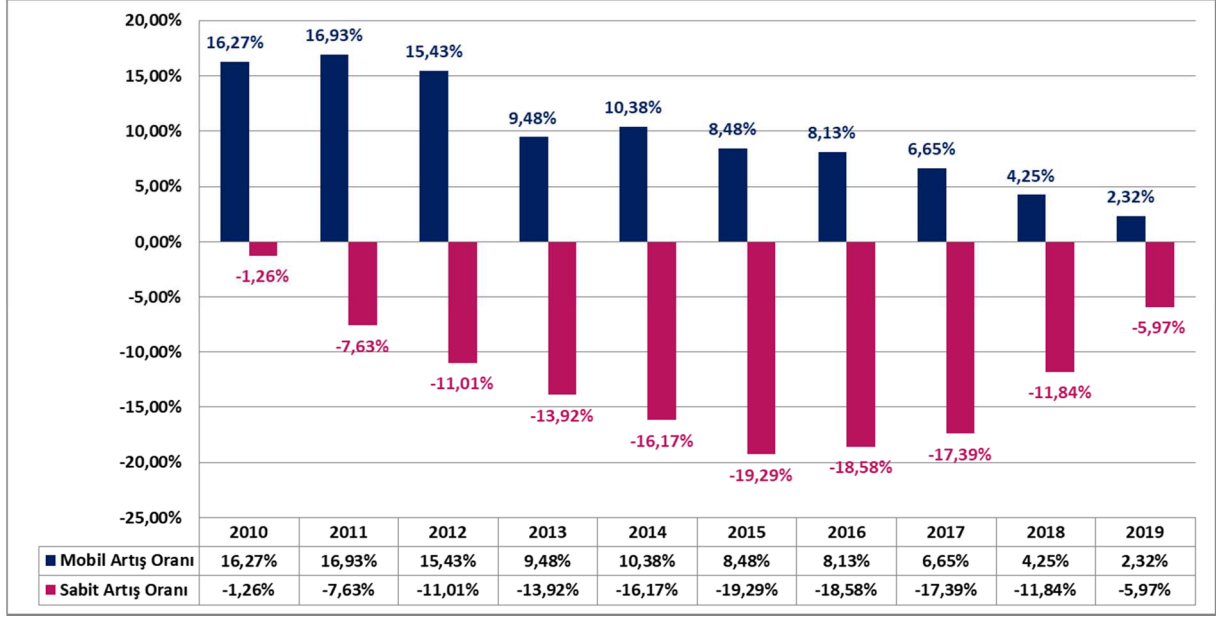
4.1.Sabit Haberleşme Hizmetleri, Fiber ve Genişbant

Sabit Ses Hizmetleri

2. Bölümde ortaya konduğu gibi ülkemizde 2010 yılından itibaren toplam ses trafiği içerisinde sabit ses trafiğinin çok ciddi oranda düşmeye başladığı görülmektedir. Tüm dünyada genel

olarak sabit ses trafiğinin düşme eğilimi içinde olduğu bilinmekle beraber ülkemizde düşüşün çok daha büyük olduğu görülmektedir. TELKODER 2019 Pazar Verileri Değerlendirme Raporu'na göre, Türkiyede toplam trafiğin %2,3'ü sabit, %97,7'si mobil trafik iken, İngiltere'de sabit trafik %31, mobil trafik %69, Almanya'da ise sabit trafik %52,6 mobil trafik %47,5 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de sabit trafikteki çok hızlı düşüşün temel sebebinin pazardaki rekabet eksikliği olduğunu söylemek mümkündür. Zira rekabetin gelişmediği pazarlarda, pazara yeni giren işletmecilerin fiyat ve kalite üzerindeki rekabetçi baskılarının sınırlı olması yerleşik işletmecinin Ar-Ge, yatırım ve tarife gibi sektörü büyütecek kararlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Sabit ses trafiğindeki düşüşle paralel şekilde sabit telefon abone sayısındaki devam eden düşüş trendi dikkat çekicidir.

Gelinen noktada sabit ses hizmetleri pazarında etkin rekabetin tesis edilememesi sebebi ile bu pazarda gerek ürün çeşitliliğinin gerekse de sunulan hizmetlerin kalitesinin pazardaki talebi canlı tutmayı başaramamış olduğu ve bunun sonucunda abone tercihlerinin değişmesine ve sabit ses hizmetlerine olan talebin hiçbir ülkede görülmediği kadar hızla düşmesine sebep olduğu değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, rekabetin tesisi konusunda her ne kadar telafisi çok zor olan bir durum ile karşı karşıya kalındığı düşünülse de sabit pazarda bugüne kadar alınmamış tedbirler ve hayata geçirilmemiş düzenlemelerin uygulamaya alınmasının çok büyük önem arz ettiği değerlendirilmektedir. Söz konusu tedbir ve düzenleme önerilerine aşağıda yer verilmektedir;

- a- Rekabet Düzenlemeleri:** Rekabet Yönetmeliği Yayınlanmalıdır - Kurumun birinci görevi ve hedefi rekabetin tesisi, korunmasına yönelik düzenlemeleri yapmak ve her türlü tedbiri almak olarak Kanunda açıkça yer almaktadır. Ancak, Kurum tarafından bu görevin nasıl ve hangi usuller çerçevesinde yerine getirileceği, rekabet ihlalleri ve referans aykırılıkları konusunda nasıl yol izleneceğini belirleyen bir düzenleme bulunmamaktadır.

İşletmecilerin Referans Teklif Aykırılıklarına İlişkin Şikâyetlerinin Giderilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar Belirlenmelidir: Tüketici şikâyetlerinin giderilmesinde benzer bir yapı ve neticelendirme biçimi mevcut referans tekliflerin uygulanması

açısından önemlidir. Bu nedenle, böyle bir düzenlemenin bir an önce hayata geçirilmesi büyük önem arz etmektedir.

b- 444'lü Numaraların Taşınması ve Tahsislerinin Yapılması: Mevcut düzenlemelere göre 444'lü numaralar Türk Telekom dışında kalan alternatif işletmecilere tahsis edilmemektedir. Bu numaraların alternatif işletmeciler tarafından da tahsis edilebilmesi sektörde rekabetin önünün açılmasını sağlayacak uygulamalardan bir diğeri olacaktır.

c- Yeni Yerel Aranır Numara (444 Benzeri) Bloğu Tahsisi: Yerel Aranır Numaralara ilişkin düzenlemelerde "Ülkenin her yerinden, şebekeden bağımsız olarak aynı sayıda rakam çevrilmesi suretiyle erişilen numaralardır. Hâlihazırda, 444 XXXX şeklinde yerleşik işletmeci tarafından ikincil tahsisi yapılan ve ülkenin her yerinden 7 hane çevrilmek suretiyle aranan numaraların kullanımına devam olunur. Ancak, yeni yerel aranır numara grupları Kurum tarafından belirlenebilir. Yerel aranır numaraların tahsisi ve kullanımında uygulanacak usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir." Hükümleri yer almasına rağmen, alternatif işletmecilere 444'lü veya yine 7 haneli farklı bir bloğun tahsisi yapılmamıştır. Yerleşik işletmeci için söz konusu numaralar bir ayrıcalık oluşturmaktadır.

İşletmeciler arasında ayırım gözetilmemesi ilkesi doğrultusunda, alternatif işletmecilere de yerel aranır numaraların açılması yönünde usul ve esasların belirlenmesini ve alternatif işletmecilerin de yerel aranır numaralar üzerinden hizmet sunabilmesinin önünün açılması gerekmektedir.

d- Numara Tanımlamaları için Süre düzenlemesi ve Otomasyona Geçilmesi: Mevcut düzenlemede numara tanımlamaya ilişkin herhangi bir azami süre bulunmamasından dolayı numara tanımlamaları her işletmecinin büyüklüğüne, iç süreçlerine, sistemlerine göre değişiklik göstermekte, numara tahsis alan işletmeci almış olduğu numaraları abonelerine ikincil olarak tahsis ettiğinde diğer işletmecilerce tanımlama yapılmamış olmasından dolayı abone mağduriyetleri yaşanmaktadır. Numaralandırma Yönetmeliğine yapılacak bir ekleme ile numara tanımlama için İşletmecilere azami bir süre tanımlanmalı ve bu sayede abone mağduriyetlerinin önüne geçilmelidir. Bununla birlikte, NTS sistemine yapılacak ilave bir modülle numara tanımlamalarında otomasyonun sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

Sabit Genişbant Hizmetleri ve Fiber

2. Bölümde de yer aldığı üzere, günümüz dünyasında, elektrik ve su gibi yaşamsal bir kaynak haline gelen fiber internet özellikle pandemi süreci ile birlikte daha da önem kazanmıştır. Haberleşme altyapısı sadece Telekom sektörü için değil, diğer sektörler ve hatta tüm ekonomi için olmazsa olmaz bir unsurdur. Güçlü bir iletişim, fiber altyapısı olmazsa, haberleşmeden sağlığa, eğitimden ticarete gibi ekonomi için hayati sayılacak birçok sektör durma noktasına gelir. Fiber altyapı şebekesinin ülkelerin millî değeri haline geldiği bir dönemde, ülkemizde fiber altyapı maalesef istenen hızda gelişmemektedir. Bu nedenle, bir an önce tüm Türkiye çapında hızlı ve yaygın fiber altyapı şebekesinin tesisi konusu bir devlet politikası haline gelmelidir. Fiber şebekelerin ülkelerin milli bir değeri olarak kabul görmesi, fiber şebekenin diğer sektörler için bir girdi niteliğinde olması sebebi ile tüm ülke ekonomisi için bir kaldıraç görevi görmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle, güçlü bir fiber altyapısının hızla tesisi, tüm sektörlerde bir itici güç rolünü üstlenerek sektörlerin işleyişini hızlandıracak, ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır. Altyapı bir üstünlük aracı olmaktan çıkarılmalı ve esas rekabet hizmet kalitesi ve yenilikçilikte olmalıdır. Bu amaç doğrultusunda atılması gereken adımlara aşağıda yer verilmektedir;

- a-** 24 Mayıs 2018 tarihinde imzalanmış olan Altyapı Paylaşımı Protokolü işler hale getirilmelidir. Altyapı Paylaşımı Protokolünden hızla sonuç alınabilmesi için Protokol, takip edilmeli ve siyasi olarak sahiplenilmelidir.
- b-** Yeni Nesil Erişim Şebekelerinin geliştirilmesi amacıyla pasif altyapı kurulumu kolaylaştırılmalıdır.
- c-** Tesis paylaşımı ücretleri işletmeciler açısından yatırımı engelleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, tarifelerin en az %50 oranında düşürülmesi gerekmektedir.
- d-** Kaynakların verimli kullanılması açısından bir gözden birden fazla kablo geçirilmesine imkân sağlanmalıdır.
- e-** Yerleşik işletmeci altyapısının Elektronik Haberleşme Bilgi Sistemine (EHABS) tam ve doğru olarak entegrasyonu sağlanmalıdır.
- f-** Belediyeler tarafından tesis edilmiş pasif fiber altyapı şebekesi telekomünikasyon işletmecilerinin kullanımına açılmalıdır. Söz konusu altyapılar, uzun vadeli ve ucuz fiyatla işletmecilere kullanılmalıdır.

- g-** Mer'î mevzuata, Geçiş Hakkı yöntemi ile kendi altyapısını tesis etmek isteyen işletmecilere öncelikli olarak tesis paylaşımı yapma ön şartı getirilmektedir. Bu durum, hali hazırda birçok noktada yerleşik işletmeciye bağımlı hale getirilen alternatif işletmecileri daha da zor durumda bırakmaktadır. Sektörün önünü daha gerçekçi ve sağlıklı bir temelde açmak için Geçiş Hakkı Yönetmeliği'nde tesis paylaşımı zorunluluğunun kaldırılması gerekmektedir.
- h-** Geçiş hakkı sağlayıcılarına yapılan izin başvurularına ya geç cevap alınmakta ya da hiç cevap alınamamaktadır. Ayrıca şehirlerarası güzergâhlarda tesis edilecek projeler birden fazla geçiş hakkı sağlayıcısının tasarruf sahipliğine konu olabildiğinden, geçiş hakkı sağlayıcısı her bir kurumun izin başvuru değerlendirme sistemi farklılık arz etmektedir. Bu nedenle de söz konusu geçiş hakkı izinlerinin ne zaman verileceği öngörülememektedir. Geçiş hakkı izin başvurularının, geçiş hakkı sağlayıcıları tarafından daha kısa sürelerde değerlendirilerek işletmecilere bilgi verilmesinin sağlanması, geçiş hakkı izinlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi için gerekli altyapının oluşturulmasını da içerecek şekilde geçiş hakkı sürelerinin ve süreçlerinin belirlendiği mevzuat düzenlemesi gerekmektedir.
- i-** Geçiş hakkı sağlayıcısı kurumlar, Geçiş Hakkı Yönetmeliği'nde yer alan ücret tarifesinin çok üzerinde ücret taleplerinde bulunmaktadır. Ayrıca bazı durumlarda ücret tarifesinde yer almayan ücretleri talep etmektedirler. Belirli bazı durumlar için ücretsiz geçiş hakkı imkânı sağlanmalı ve ayrıca geçiş hakkı sağlayıcılarının ücret taleplerinin Geçiş Hakkı Yönetmeliği ücret tarifesi ile sınırlandırılmasına yönelik bağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır. Geçiş Hakkı Yönetmeliği ücret tarifesinde yer almayan diğer kalemlerin ise tavan ücretler oluşturularak bir tarife üzerinden belirlenmesi gerekli görülmektedir.